

Вибір імені — особиста справа батьків дитини, які можуть назвати немовля навіть вигаданим ім'ям. Особливо така творчість активізується під впливом суспільних подій чи культурних явищ. Так, у нашій мові з'явилися імена Октябрина, Вілен, Кім, пов'язані з історичними подіями початку ХХ століття.

Прізвища з'явилися значно пізніше, ніж імена: науковці датують їх появу в Європі XIV століттям. Перші офіційні фіксації прізвищ здійснені у Венеції. В Україні прізвища найбільш інтенсивно з'являються також з XIV ст., підґрунтям для них слугували прізвиська та неофіційні наймення.

Прізвища більшою мірою відбивають культурну специфіку кожного з народів, що вповні позначилося на їх формі. До власне українських належать прізвища, що закінчуються на **-ко**, **-о**: Шевченко, Іваненко, Махно, Рядно, Іваньо; на **-а** (**-я**): Майборода, Гмиря, Тетеря, Сорока; на **приголосний**: Тютюнник, Таранник, Стельмах, Гончар, Іванничук, Варич; прикметникові на **-ий/-а**: Біловерхий, Котовський, Малий — Біловерха, Котовська, Мала; **-ів**: Ведмедів, Проконів, Гаврилів; на **-ин**: Степанишин, Романишин, Климчишин.

Також для українців характерні прізвища, утворені складанням дієслова в наказовій формі та іменника: *Задуйсвічка, Закривидорога, Закрийворота, Непийвода, Нечуйвітер, Палихата, Перекотиполе, Підіпригора, Убийвовк* та ін.; на основі словосполучень, до складу яких входять повнозначні й службові слова: *Добрийвечір, Скажибудьласка, Нетудихата* та ін.; утворені з прикметника та іменника за допомогою сполучного звука: *Кривоніс, Скороход, Довгопол, Рябокінь, Сивокінь*. Найчастіше такі прізвища походять з козацьких прізвиськ, які давалися січовикам їхніми побратимами. Оскільки козаки мали велике почуття гумору, то й прізвиська подекуди позначені тонкою іронією чи добрим сміхом, наприклад: *Задерихвіст, Неїжсало*.

Найдавнішими українськими прізвищами історики нашої мови вважають такі найменування людей, зафіксовані в літописах: *Коснячко* (1068 р.), *Вишатич* (1071 р.), *Чудинович* (1113 р.). Правда, вчені мають сумнів щодо того, чи були ці найменування прізвищами (тобто передавалися нащадкам), а чи тільки прізвиськами.

Дослідники українських прізвищ з'ясували, що найчисленнішою групою серед людських найменувань є ті, які утворилися від власних імен. Найпоширеніші прізвища українців походять від імені **Іван** (близько 130 форм) — *Іваненко, Іванишин, Іванів, Іванців, Іваненко, Івас, Іваниця*. Більше як півсотні прізвищ походять від таких імен, як **Григір, Михайло, Семен, Степан, Федір, Яків**: *Григоренко, Григорчук, Григорич; Михайленко, Михайличенко,*

Михальчук; Семенко, Семененко, Семенчук, Семенівський; Степаненко, Степанченко, Степанишин, Степанчук, Степаник та ін.

Найпоширеніше прізвище в Україні, як стверджує статистика, **Шевченко**. Лише в Києві налічується близько тисячі однопрізвищників великого Кобзаря.

Прізвище, похідне від національних відповідників слова «коваль», є в багатьох мовах, що робить його одним із найбільш популярних: у росіян це *Кузнєцов*, у німців — *Шмідт*, в англійців — *Сміт*, у французів — *Лефевр*, в італійців — *Ферере*, у сирійців — *Гаддао*, у грузинів — *Мчеведі* та ін.

За книгою В. Федоренка «Мовні цікавинки: Нестандартні дидактичні матеріали з української мови» (Харків: ВГ «Основа», 2006).

Запам'ятайте!

Українські чоловічі прізвища на **-ко, -о, -ин, -ів, приголосний звук** в українській мові змінюються за всіма відмінками:

Тарасу Шевченкові, Іваном Франком, Олександра Олеся, Василя Стуса, Борисом Грінченком.

Жіночі прізвища на **-ко, -о, -ин, -ін, приголосний звук** — не змінюються:

Ліною Костенко, Оксані Забужко, Надії Климишин.

Прізвища на **-а (-я)** змінюються всі: *Остапом Вишнею, Лесі Українці, Олени Пчілки.*

